

تاثیر روش یاددهی - یادگیری ترکیبی (الکترونیکی و سنتی) بر یادگیری، انگیزش و علاقه تحصیلی دانشجویان

مهدی محمودی^۱، اکرم بخشی^۲

^۱ عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور، استادیار، گروه علوم تربیتی (نویسنده مسئول)

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش دانشگاه پیام نور

چکیده

در این تحقیق سعی می شود به بررسی تاثیر روش یاددهی- یادگیری ترکیبی (الکترونیکی و سنتی) بر یادگیری، انگیزش و علاقه تحصیلی دانشجویان پرداخته شود، یادگیری ترکیبی با داشتن مزیت های هر دو رویکرد آموزش (سنتی و الکترونیکی) یک رویکرد موثر برای افزایش اثربخشی یادگیری، سهولت دسترسی به مواد آموزشی و افزایش اثربخشی هزینه ها باشد. همچنین به دلیل ارایه فرصت های مختلف به منظور یادگیری، موجب آن می شود که در کنار افزایش جذابیت آموزش، به تفاوت های فردی فراگیران نیز به طور مناسبی توجه شود، زیرا همه افراد به یک شیوه یاد نمی گیرند و به همین دلیل استفاده از روش های مختلف برای آموزش ضروری به نظر می رسد. لذا در این تحقیق سعی بر این شد که با روش اسنادی و تحلیلی به بررسی نقش روش یاددهی - یادگیری ترکیبی بر میزان انگیزش، علاقه تحصیلی و یادگیری ترکیبی پرداخته شود، به طور کلی می توان اشاره کرد که روش یاددهی - یادگیری ترکیبی می تواند نقش موثری بر یادگیری، انگیزش و علاقه تحصیلی مطلوب در دانشجویان ایجاد نماید.

واژه های کلیدی: یاددهی - یادگیری، انگیزش، علاقه تحصیلی، یادگیری

امروزه پیشرفت های جدید در عرصه فناوری اطلاعات، فرصت مناسبی را برای آموزش به خصوص از طریق اینترنت، فراهم نموده است (۱). آموزش از طریق اینترنت، روشی نو ظهور است که به برخی از موانع آموزش سنتی غلبه کرده و دسترسی آسان و قابل انعطاف جهت یادگیری را فراهم می نماید (۲). هی سینگ (2004) He Singh بیان می نماید روش های آموزشی سنتی یا چهره به چهره باعث تشویق یادگیری انفعالی می شوند، تفاوت های فردی و نیازهای فراگیران را مورد توجه قرار نمی دهند، به مشکل گشایی، تفکر خلاق و سایر مهارت های شناختی سطح بالا توجه نمی کنند و کاملاً اثر بخش هم نیستند. لذا بسیاری از متخصصین، ضرورت تغییر یا تکمیل روش های آموزش سنتی را یادآور شده اند (۳). از آنجایی که دیگر آموزش مستقیم به تنهایی در موسسات آموزشی جواب گوی نیازها نیست در کنار آن باید روش های دیگری نیز مورد استفاده قرار گیرند (۴). مطالعه ضرابیان (۱۳۸۹) نشان داد که بکارگیری یادگیری مبتنی بر وب در یادگیری مهارت املا نویسی و مولفه های آن نسبت به آموزش سنتی در امر یادگیری موثرتر است (۵). نتایج تحقیقات وانگ جوانگ (۲۰۱۵) رضایت هرچه بیشتر دانشجویان در استفاده از ابزارهای سیار مانند لپ تاپ و گوشی تلفن همراه را آشکار ساخت. هم چنین نشان داد استفاده از فن آوری چند رسانه ای در آموزش، معلمان را قادر می سازد که به نتیجه نهایی شبیه سازی و کمک به فراگیران در بکارگیری دانش آموخته از کتاب های درسی بپردازد و انگیزه یادگیری در آنان افزایش یابد. در نتیجه این فناوری ها برای جبران کمبود روش تدریس سنتی ضروری است (۶).

داشتن انگیزه برای انجام هرکاری توسط انسان لازم است و هیچیک از فعالیت ارادی انسان ها بدون داشتن انگیزه رخ نمی دهد. از جمله این فعالیت ها، یادگیری است که شاهراه اصلی آن داشتن انگیزه می باشد. انگیزش عاملی درونی است که هر فرد را از درون به فعالیت واداشته و منبعث از نیازهای اوست. پژوهش های مختلف مؤید ارتباط انگیزه تحصیلی با عوامل مختلف است هم چنان که "لیندا لگراهام" (Graham) بین تئوری انگیزشی انتظار و رضایت و کسب موفقیت دانشجویان به نتایج مثبتی دست یافت (۵) در مطالعات متعدد دیگر از جمله نعیمی (۱۳۹۰)، زارع (۱۳۹۰)، دیانی (۱۳۹۳)، امینی (۱۳۹۲) و چیس (۲۰۱۲) در تحقیقات خود تأثیر آموزش تلفیقی (ترکیبی) و تأثیر آن بر انگیزه تحصیلی و رضایت مندی دانشجویان و مهارت حل مسئله خودتنظیمی، تفکر انتقادی و تفکر خلاق دانشجویان را مورد تأیید قرار دادند (۷-۱۱). روش تدریس ترکیبی به رویکرد آموزشی اطلاق می شود که در آن تلفیقی از آموزش حضوری و بر خط (online) ارائه می شود (۶). بدین ترتیب که برنامه درسی بررسی شده و با توجه به اهداف و ماهیت درس در مورد بخش های حضوری و غیرحضوری برنامه تصمیم گیری می شود و از مزایای هر دو نوع سیستم آموزش حضوری و برخط استفاده می گردد. مطالعات نشان داده اند که کارآیی سیستم ترکیبی از کارآیی هر دو سیستم به تنهایی بیشتر است و رضایت دانشجویان نیز بیشتر تأمین می شود. این رویکرد به خصوص در علوم پزشکی با توجه به اهمیت یادگیری مهارت ها و ارتباطات بین فردی، موفق تر است (۱۲).

همچنین استفاده از الگوی یادگیری ترکیبی موجب غنی شدن آموزش و امکان فراهم آوردن تجربه یادگیری فعال، افزایش دسترسی و انعطاف پذیری، آشنایی دانشجویان سیستم های حضوری با مقوله خودآموزی و یادگیری از طریق وب، بهره بری از تعاملات اجتماعی و بین فردی در بخش حضوری می گردد (۸). نتایج تحقیقات ظریف صنایی در مقایسه دانش و رضایتمندی پزشکان عمومی شرکت کننده قبل و بعد از شرکت در دوره بازآموزی دیابت با دو شیوه

آموزش الکترونیکی و آموزش سنتی نشان داد که بین نحوه دسترسی نمونه های پژوهش به کامپیوتر با نگرش و رضایت سنجی آن ها نسبت به یادگیری الکترونیکی ارتباط معنی داری وجود دارد (۱۲).

از آنجایی که طبیعت آموزش عالی، ایجاد اطلاعات و مبادله دانش است، معقول است که بپذیریم فن آوری اطلاعات، دانشکده ها و دانشگاه ها را متحول خواهد کرد و این مطلب اجتناب ناپذیر به نظر می رسد (۱۳). این تغییرات منجر خواهد شد که تعاریف مجددی برای نقش، نیازها و اهداف، روش های تدریس و در کل در ساختار و عملکردهای دانشگاه ها ایجاد گردد. به نظر می رسد دانشگاه های علوم پزشکی برای توفیق در رقابت با دانشگاه های دیگر جهان، جواب گویی به طیف عظیمی از دانشجویان و همچنین برآورده امروزه آموزش پزشکی در هر دو سطح کارشناسی و تحصیلات تکمیلی نیاز به استفاده از این روش های نوین تدریس دارند (۱۴). حجم اطلاعات در علوم پزشکی با چنان سرعتی در حال افزایش است که بسیاری از متخصصان این حوزه را دچار مشکلات اساسی کرده است (۱۵). آموزش های الکترونیکی، ابزاری برای آموزش مداوم پزشکی و علوم پایه هستند و برای دانشگاه های علوم پزشکی به - عنوان یک استراتژی مهم به حساب می آیند. با توجه به نقش مهم آموزش الکترونیک در آموزش عالی، لازم است دانشگاه ها بر نگرش دانشجویان و انتظارات آن ها از این نوع آموزش تأکید کنند (۱۶). در بکارگیری این سیستم های آموزشی نوین عوامل متعدد انگیزشی نقش دارند که در صورت عدم رعایت آن نه تنها یادگیری تسریع نیافته بلکه موجب کاهش آن می گردد چنانچه مطالعه چراغ ملائی (۱۳۹۲) با عنوان طراحی روش آموزشی مبتنی بر شبکه های اجتماعی مجازی و تاثیر آن در یادگیری ساختن گرایانه دانشجویان نشان داد که رویکرد یادگیری در دانشجویانی که با روش آموزشی مبتنی بر شبکه های اجتماعی مورد آموزش قرار گرفتند، تفاوت چندانی با رویکرد یادگیری در دانشجویان گروه کنترل ندارد (۱۷).

بررسی تاریخچه آموزشهای ترکیبی

الف) دوره قبل از سال ۱۹۸۳، فضای آموزشی مربی محور: قبل از اینکه رایانه ها به طور وسیع در دسترس باشند. فضای آموزشی مربی محور شیوه اصلی در آموزش بود. این شیوه برای دانشجویان فرصت لازم را فراهم می کرد. که از محیط کار خارج شوند و با حضور در سر کلاسها، ارتباط مستقیمی با مربیان و هم کلاسهای خود داشته باشند. اما این شیوه آموزشی، هزینه های زیادی را به دنبال داشت که این موضوع یکی از عواملی بود که باعث گردید آموزش به دوره جدیدی وارد شود.

ب) سالهای ۱۹۸۴ تا ۱۹۹۳، دوره آموزشی چند رسانه ای: نیازمندیهای تکنولوژیک این دوره آموزشی ویندوز ۳/۱، سی دی رام ها و پاورپوینت بودند. به منظور هرچه جذاب تر و بهتر کردن آموزش، آموزشهای مبتنی بر کامپیوتر رونق گرفت.

در این دوره از لوحهای فشرده استفاده می شد که مهمترین ویژگی آنها توانایی آموزش در هر زمان و در هر مکان بود. ارسال لوحهای فشرده همچنین منجر به صرفه جویی خیلی زیادی در هزینه ها می شد. این دوره آموزش، به صنعت آموزش شکل جدیدی بخشید. با وجود تمامی مزایا، لوحهای فشرده فاقد پویایی لازم

و تعامل بین افراد هستند که معمولاً در کلاسها رخ می داد. این امر گاهی به کاهش انگیزه در یادگیری برای فراگیران منجر می شد.

ج) سالهای ۱۹۹۴ تا ۱۹۹۹، موج اول آموزش های الکترونیک: همزمان با توسعه و تکمیل وب سایتهای آموزشی، آموزش دهندگان پی بردند که چگونه این فناوری جدید می تواند منجر به توسعه و بهبود آموزش شود. پست الکترونیک، انشعابهایی چند گانه وب سایت ها، تکنولوژی زبان نشانه گذاری در سند های جهانی وب (صفحات ابر متن)، قابلیت چند رسانه ای وجود صدا و تصویر متحرک، همگی به تغییر و ایجاد آموزشهای چند گانه منجر شدند. هر چند که کیفیت پایین و هزینه بالای این دوره به ورود به دوره جدیدتری از آموزش منجر گردید.

د) سالهای ۲۰۰۵-۲۰۰۰، موج دوم آموزش های الکترونیکی: خلق و ایجاد پیشرفت های تکنولوژیک چون: «جاوا»، آدرس های پروتکل اینترنتی بکار گیری شبکه دسترسی به برنامه های مخابراتی وسیع و طراحی وب سایت های پیشرفته، انقلابهایی هستند که صنعت آموزش امروز را متحول کرده اند.

در زمانی که انتظار می رفت آموزشهای الکترونیک همه روشهای آموزشی گذشته را از بین ببرند شیوه های یادگیری با هم ترکیب شده و آموزشهای ترکیبی را به وجود آوردند. مزیت یادگیری ترکیبی نه تنها افزایش اثربخشی در روشهای آموزشی، بلکه به عنوان وسیله ای برای کاهش هزینه ها است. یادگیری ترکیبی از ترکیب آموزش های الکترونیک با شیوه های قدیمی تر آموزش به وجود آمده است. (صفاریان و همکاران، ۱۳۸۹).

بررسی مدل آموزش ترکیبی

آموزش ترکیبی، جدیدترین نظریه در آموزشهای به هم پیوسته و مرتبط است. تا اواخر دهه ۱۹۹۰ اکثر افراد از آموزش های الکترونیک استفاده می کردند. آموزشهای مبتنی بر اینترنت در بستر فناوری اطلاعات رشد کرد، تا جایی که نیاز بود، افراد ساعتها از رایانه استفاده کنند. اکنون مشخص شده مشکلات متفاوت راه حل های متفاوت دارند. منظور از یادگیری و آموزش ترکیبی استفاده از مخلوطی از مواد آموزشی گوناگون است و هدف آن کاربرد یک ترکیب درست برای هر یک از مشکلات تجاری و کسب و کاری است. از این جهت یادگیری ترکیبی به طور موثری در حال جایگزینی آموزشهای الکترونیک صرف است. بر خلاف آموزش سنتی، آموزش به هم پیوسته در اولویت نخست برای بهبود عملکرد کسب و کار بکار می رود و واحد های

مسئول آموزش در شرکتها و سازمانها قصد ندارند کارکنان را با هوشتر کنند. بلکه منظور اصلی ایجاد درآمد بیشتر و کاهش هزینه ها است. بنابراین، به کارکنان بزرگسال فقط به اندازه ای آموزش داده می شود که آنها در شغل و حرفه شان بتوانند کارا تر و موثر تر عمل کنند. با توجه به اینکه افراد از طرق مختلف می آموزند، پس باید برای افراد مختلف، مواد آموزشی متفاوتی بکار روند. آموزش ترکیبی تغییر و تحول طبیعی آموزش های الکترونیک به یک برنامه تکمیل شده چند رسانه ای است که برای حل موثر مسائل و مشکلات بایک روش مناسب به کار می رود. در این روش منابع به بهترین وجه اختصاص داده می شوند. موضوع مهم دریادگیری ترکیبی، انتخاب ترکیبی درست از مواد و روشهای آموزشی است که با کمترین هزینه بیشترین تاثیر تجاری را داشته باشد. یکی از ساده ترین روشها ایجاد محتوای الکترونیک همراه با تصویر انسانی است. محتوای متعامل و فعال این روش، بهره مندی زیاد داشته و قابلیت ارزیابی واقعی نتایج آموزش الکترونیک را داراست.

برای ساختن یک برنامه قدرتمند ترکیبی می توان از انواع روشهای مختلف آموزشی و رسانه ای استفاده کرد، شامل: آموزش های کلاسی، آموزشهای مبتنی بر وب، لوحهای فشرده، نوار های ویدیویی، شبیه سازی، کتابها، کنفرانسها، مقالات، اسلایدهای پاورپوینت، آموزشهای روی شغل به صورت دستورالعمل، بروشور و ...

اهمیت یادگیری ترکیبی در آموزش عالی

سازمانها باید از رویکرد و نگرش آموزش ترکیبی در تدوین استراتژی های خود استفاده نمایند تا بتوانند محتوای آموزشی مناسب و درست را در چارچوبی بهینه برای افراد شایسته و در زمان مناسب به کار گیرند. آموزش ترکیبی شامل اجزاء چند گانه مواد آموزشی است که به منظور تکمیل، ارتقا و بکارگیری رفتارهای یاد گرفته شده در اعضاء به کار می رود. برنامه های آموزش ترکیبی ممکن است در برگزیده شکلها و ابزارهای متنوعی از یادگیری باشد، مانند: کلاس های مجازی، کلاس های واقعی، استفاده از نرم افزار های کمکی در فرایند آموزش، شیوه های خود بهبودی، دوره های آموزشی مبتنی بر وب، سیستم های الکترونیک پشتیبان عملکرد، ترکیب محیط کار با وظایف و سیستم مدیریت دانش. آموزش ترکیبی رویدادهای متنوع را با هم ترکیب می کند. این شیوه ها شامل روش کلاسی زنده، یادگیری الکترونیک زنده، و روش یادگیری خود بهبودی است. این شیوه یادگیری ترکیبی است از یادگیری به شیوه مربی مداری، یادگیری الکترونیک، خود یادگیری و یادگیری روی شغل. یادگیری ترکیبی تنها شامل ترکیب عناصر مناسب نمی شود: «ریک جی والدز» در مقاله اش بیان می کند که «یادگیری ترکیبی» تأثیر یک روش یکپارچه را حداکثر می سازد. مانند شیمی، که یادگیری ترکیبی در مورد ترکیب عناصر برای ایجاد یک

عکس العمل مطلوب است. اما در هر دو مورد به راحتی همه عناصر را شامل نمی شود، بلکه چگونگی ترکیب عناصر در زمان مناسب مشخص می شود. اجرای این فرمول با ترکیب درست عناصر در زمان مناسب عکس العمل مطلوب را ایجاد می کند. این مسئله نشان می دهد که ترتیب ترکیب عناصر به اندازه خود عناصر برای به دست آوردن نتیجه مطلوب مهم است. برای ترکیب درست و مناسب عناصر فقط یک فرمول برای رسیدن به نتیجه مطلوب وجود ندارد. عوامل زیادی قبل از انتخاب عناصر یک روش ترکیبی باید در نظر گرفته شود و تکنیک هایی برای تحقق نتیجه باید بکار رود. در این مقاله سعی می شود تا با رویکردی متفاوت به یادگیری ترکیبی، خطوط راهنمایی برای ترکیب و ترتیب بهینه عناصر آموزشی لازم به منظور دستیابی به اهداف سازمان ارائه شود.

نقش ممیزی، اعتبارسنجی و ارزیابی در بهبود کیفیت

بر حسب تعریف، ممیزی کیفیت فرایندی است که برای قضاوت درباره کیفیت به کار می رود و از سه بخش تشکیل شده است:

- قضاوت درباره مناسب بودن برنامه ها و شیوه های طراحی شده برای تحقق هدف های بیان شده
- تطابق فعالیت های انجام شده با برنامه های اجرا شده
- قضاوت درباره اثربخشی فعالیت ها نسبت به تحقق هدف های بیان شده (Woodhouse, 2003)

به عبارت دیگر، ممیزی کیفیت در آموزش عالی نظارت می کند که تا چه اندازه هدف های مورد نظر تحقق یافته اند.

اما ارزیابی کیفیت در آموزش عالی، مفهومی است که ابعاد آن فراتر از ممیزی کیفیت است؛ زیرا در ارزیابی نه تنها برنامه ها و شیوه های اجرایی مورد قضاوت قرار می گیرند، بلکه از جمله کارکردهای مدیریت دانشگاهی منظور می شوند (بازرگان، ۱۳۸۱).

بدین ترتیب، ارزشیابی آموزش عالی علاوه بر این که کیفیت تحقق هدف ها را مدنظر قرار می دهد، درباره فرآیند عملیات و دروندادهای آن نیز قضاوت می کند.

بالاخره ((اعتبارسنجی فرایندی است که به وسیله آن یک سازمان، صلاحیت مراکز آموزشگاهی و دانشگاهی را مورد تایید قرار می دهد)) (CHEA, 2002, بازرگان، ۱۳۸۱).

اعتبارسنجی برای بهبود کیفیت، در صورتی مؤثر است که فرهنگ ارزشیابی در آموزش عالی رایج شده باشد؛ به عبارت دیگر، شفافیت در امور و پاسخگویی و مسئولیت پذیری، رفتار رایج نظام آموزش عالی باشد. به وسیله ارزیابی می توان ابتدا به آشکار کردن هدف ها اقدام کرد و سپس درباره میزان تحقق آن ها به قضاوت پرداخت. این امر به کمک ارزیابی درونی امکان پذیر است (بازرگان، ۱۳۸۱).

در ارزیابی درونی با مشارکت اعضای هیات علمی واحد مورد ارزیابی، رسالت و هدف های عملکردی آن واحد بیان و سپس درباره میزان تحقق هدف ها قضاوت می شود. برای بهبود کیفیت، متعاقب ارزیابی درونی باید به ارزیابی برونی پرداخت تا پیگیری لازم برای ارتقای علمی واحد مورد ارزیابی انجام پذیرد.

در فرایند اعتبارسنجی، بر اساس استانداردهای از قبل تعیین شده، معمولاً سازمانی مستقل از نهاد آموزش عالی به قضاوت درباره میزان تطابق وضعیت موجود واحد مورد ارزیابی با استانداردها می پردازد. در این فرایند فقط مدیران آموزش عالی شرکت می کنند.

در مقایسه میان ممیزی، ارزیابی و اعتبارسنجی در آموزش عالی می توان ملاحظه کرد که ارزیابی درونی به واسطه مشارکت کلیه اعضای هیأت علمی موجب برانگیختن آنان در مسئولیت پذیری و اقدام برای بهبودی واحد آموزش عالی مورد ارزیابی می شود. علاوه بر آن، ارزیابی بیرونی، ابزاری است که کوشش اولیه واحد آموزش عالی را انسجام می بخشد و از اقدامات آن در جهت دستیابی به کیفیت مطلوب حمایت می کند. (بازرگان، ۱۳۸۲)

مزایای یادگیری ترکیبی در آموزش عالی

یادگیری ترکیبی پدیده تازه ای نیست و در گذشته شامل کلاسهای فیزیکی مانند سخنرانیها، کتابها و ... بوده است. اما امروزه سازمانها روشها و نگرشهای متنوعی نسبت به یادگیری دارند که می توان آنها را در قالب شکل ۱ خلاصه کرد:

مفهوم یادگیری ترکیبی از این ایده شروع شده است که یادگیری یک رویداد اتفاقی که در یک لحظه خاص اتفاق می افتد نیست. بلکه یادگیری یک فرایند مستمر و مداوم است. یادگیری ترکیبی چون از ابزارهای متنوع یادگیری کمک می گیرد دارای مزایای متنوعی است. یادگیریهها به شکلهای خاص غنای برنامه های یادگیری و میزان انتقال دانش را محدود می کند. مثلاً در یک برنامه حضوری یادگیری، دسترسی به کلاس، وابسته به محل و زمان خاصی است در حالیکه در یادگیری مجازی این محدودیت وجود ندارد و هنگامی که قابلیت ارائه بازخورد به یک یادگیرنده نیز وجود داشته باشد، می تواند به غنای یادگیری بیفزاید. یادگیری ترکیبی به طور بالقوه باعث صرفه جوئی در هزینه و بهبود برنامه یادگیری افراد می شود. روشهایی چون کاملاً مستقیم (اینترنتی)، خود بهبودی و یادگیری مبتنی بر وب ممکن است هزینه های زیادی در برداشته باشد. اما ترکیب نرم افزار های مجازی کمکی و روش مربی محور با مواد خودآموزشی ساده تر مانند اسناد، مورد کاری، ثبت رویدادهای الکترونیک و نمایش پاور پوینت، روشهای یادگیری را اثربخش تر می کنند. بررسیهای موسسات تحقیقاتی و دانشگاههایی چون دانشگاه استنفورد و دانشگاه تنسی درباره بعضی از سازو کارهای یادگیری ترکیبی بینش روشی را در اختیار ما قرار می دهند. این تحقیقات اعلام می کنند که یادگیری ترکیبی از شیوه های سنتی و شکلهای فردی فناوری آموزشهای الکترونیک بهتر است. این تحقیقات به ما این اطمینان را می دهد که یادگیری ترکیبی نه تنها توانایی انتقال کارآمدتر مواد یادگیری را دارد، بلکه یک روش اثربخش تر آموزشی نیز است (ذوفن، ۱۳۸۹).

طبقه بندیهای یادگیری ترکیبی:

یادگیری ترکیبی تحت سه عنوان طبقه بندی می شود.

۱. یادگیری ترکیبی به روش شخصی، با حمایت رابط آموزشی برای توسعه مهارت‌ها و دانش خاص (مهارت مورد نیاز).
 ۲. ترکیب روشهای مختلف یادگیری و وسایل ارتباطی جهت ارائه آموزش برای توسعه رفتارها و طرز تلقی های خاص (طرز تلقی مورد نیاز).
 ۳. یادگیری ترکیبی همراه با مدیریت دانش و هدایت گری برای توسعه قابلیت‌های محیط کار (قابلیت مورد نیاز).
- خصوصیات اصلی وکلیدی هر فرضیه چیست ؟ هر فرضیه با چه موقعیتی متناسب است ؟ چه ترکیبی از تکنیکها برای تقویت یادگیری قابل تطابق است ؟ بخش بعدی، این سؤالات را به صورت جزئی مورد بررسی قرار می دهد .

الگوهای اصلی یادگیری ترکیبی به اختصار عبارتند از:

- ۱ - الگوی محرک مهارت: تعامل با معلم یا تسهیل کننده (می تواند یک هم کلاسی باشد) برای پرورش دانش و مهارت از طریق پست الکترونیکی، بحث و گفتگو در جلسات چهره به چهره با سرعت شخصی است؛ مانند دوره های مبتنی بر وب و کتاب ها.
- ۲ - الگوی محرک گرایش (محرک رفتار): از طریق ترکیب جلسات چهره به چهره به رویدادها و فعالیت های مشارکتی همراه با فناوری ایجاد می شود.
- ۳ - الگوی محرک صلاحیت: به یادگیری (در محل های کار) از طریق ترکیب ابزارهای پشتیبانی برخط و مربی به صورت هم زمان اشاره دارد.

ویژگی های کلاس ترکیبی در آموزش عالی

در کلاس ترکیبی چیدمان نیمکت یا صندلی ها به گونه ای است که تبادل نظر و ارتباط چهره به چهره را آسان می سازد (البته در شرایط مطلوب ساختمان نیز باید طراحی مناسبی داشته باشد).

اگر چه تجهیزات در برقراری محیط یادگیری غنی مؤثر است اما کامپیوتر، رادیو، تلویزیون و ویدئو یا پخش سی دی نیز ابزارهای مناسبی هستند. (صفاریان و همکاران، ۱۳۸۹).

میزان یادگیری دانشجویان در محیط یادگیری ترکیبی

روش، دانش آموز محور است؛ پس شاگردان در فرایند یادگیری درگیر و فعال اند. وابستگی به معلم نسبت به محیط یادگیری سنتی بسیار کم است.

دانش آموزان با یکدیگر در گروه های کوچک ارتباط دارند.

به همدیگر کمک می کنند و رفتارشان با هم محترمانه است.

از یکدیگر یاد می گیرند و با هم مشارکت کامل دارند.

معلم در محیط یادگیری ترکیبی

*راهنمایی و هدایت فعالیت های دانش آموزان

*مدیریت فعالیت دانش آموزان

*کمک به افزایش مهارت دانش آموزان

*تشویق دانش آموزان به هم افزایی

با توجه به تحقیقات انجام شده در زمینه کاربست رویکرد جدید یادگیری ترکیبی در آموزش برای رسیدن به وضع مطلوب هنوز راه زیادی در پیش است. ساختارهای آموزشی در آموزش و پرورش، برنامه ریزی آموزشی و درسی و اولیای مدارس همگی برای رسیدن به وضع مطلوب باید از خود هم فکری و هم دلی نشان دهند.

در نظام آموزشی ما هنوز به طور رضایت بخشی از فاوا و یا تکفا در آموزش استفاده نمی شود اما جای امیدواری هست که با آموزش مهارت های کار با رایانه و چگونگی استفاده از اینترنت و دیگر ابزارهای فناوری در دوره تربیت معلم و نحوه کاربست آن در فرایند تدریس، معلمان با سواد اطلاعاتی و مسلط به محتوا و دانش تدریس بر مبنای پیشرفت های فناورانه روز دنیا پرورش یابند و وارد چرخه آموزش کشور شوند.

بررسی و تحلیل مزایای یادگیری ترکیبی:

مزایای یادگیری ترکیبی در چهار طبقه دسته بندی شده است: ۱) پداگوژی موثرتر ۲- نتایج بهبود یافته ۳- راحتی، انعطاف پذیری، و دستیابی (هزینه فرصتی کاهش یافته) و ۴- اثر بخشی هزینه

۱- پداگوژی موثر تر

یادگیری ترکیبی یک رویکرد پداگوژیکی است که کارآمدی و فرصت های اجتماعی شدن کلاس درس را با امکانات یادگیری فعال غنی شده محیط آنلاین ترکیب می کند. بخاطر اینکه راهبردهای پداگوژیکی ممکن است از هر دو محیط رو در رو و آنلاین استفاده کرده باشد، یادگیری ترکیبی بزرگترین مجموعه از روش های آموزشی و موقعیت های یادگیری را برای برآورده ساختن نیازهای رشته، دوره و یادگیرندگان را فراهم می کند و به مربی اجازه می دهد مزایای هر محیط را به حداکثر برساند (ووت، ۲۰۰۳).

مزایای پداگوژیکی که در غالب تحقیقات ذکر شده شامل موارد زیر می باشند:

. افزایش تعامل بین یادگیرنده - یادگیرنده، یادگیرنده -استاد، و یادگیرنده -محتوا.

. دستیابی موفقیت آمیزتر به هدف های یادگیری .

. گذر از معلم محوری به یادگیرنده محوری که در آن یادگیرندگان فعال می باشند.

. تشویق فعالیت های جهان واقعی و ارزیابی واقعی .

. تلفیق ارزیابی تکوینی و تراکمی برای یادگیرندگان و مربیان .

. متعادل ساختن یادگیری مستقل با تعامل انسانی .

. برانگیختن دانش آموزان برای نظم بخشیدن به خودشان در محیط آنلاین .

تعامل یکی از غالب ترین راهبردهای بحث شده یادگیری ترکیبی است . کلاس درس رو در رو تعاملاتی را بین دانش - آموزان با معلمانشان فراهم می کند در حالی محیط آنلاین این تعاملات را فراتر از چارچوب زمانی کلاس گسترش می - دهد. مباحث آنلاین به یادگیرندگان اجازه می دهد با یکدیگر مشارکت داشته باشند، ایده هایشان را به اشتراک بگذارند، تأمل کنند، و جامعه آنلاین بوجود آورند. آنها همچنین ممکن است برای تهسیل فرایندهای گروهی ، مشارکت ، بررسی همتا به همتا ، و بحث ها بکار روند. با گسترش بحث فراتر از کلاس دانش آموزان فرصتی برای تفکر، تولید پاسخ های متفکرانه تر، استفاده از دیگر پاسخ ها، و علاقه مند تر شده به مشارکت را پیدا کنند(رایبسون،۲۰۰۴). مربیان عنوان می کنند که دانش آموزان در دورههای ترکیبی فعال- ترند که ناشی از ارتباطات بیشتر بین مربی و یادگیرنده است ، و تمایل بیشتری به ارتباط از طریق رسانه های الکترونیکی دارند. مربیان همچنین منابع آنلاین را برای ایجاد ارتباط با یادگیرندگانشان، فراهم کردن بازخورد، و ایجا مداومت در ارتباط بکار بردند(وینگارد۲۰۰۸،۷). در محیط های ترکیبی استفاده از یادگیری سیار و مواد آنلاین باعث انعطافپذیری از زمان آموزشی برای دسترسی به هدفها بطور موفقیت آمیزتر می شود. در بسیاری موارد محتوای آنلاین اجازه می دهد تا زمان کلاسی بیشتری روی فعالیت های واقعی و فعال، طبقه بندی مصنوعات، و سناریوهای مبتنی بر نظامهای تجاری جهان واقعی صرف شود(مک کری ۲۰۰۵،۱). محتوای آنلاین همچنین دسترسی بدون محدودیت ، توانایی برای پر کردن فاصله ها در دانش پیشین شان، گذر از مواد آشناتر، صرف کردن زمان بیشتر روی مواد یادگیری جدید یا مشکل ، یا انفرادی کردن آموزششان را برای یادگیرندگان فراهم می کند (وینگارد۲۰۰۸،۲)

در دیگر موارد شبیه سازیها برای جان بخشی به سازهها بکار می روند. شبیه سازی ای برای شبکه ای کردن رایانه ها درست شده بود که به یادگیرندگان اجازه می داد تا با ترکیب های مختلف آزمایش کنند. دانش آموزان زمان بیشتری را روی تکلیف گذاشتند و در نتیجه انگیزه و تسلط آنها به محتوای دوره افزایش پیدا کرد (کمرون۲۰۰۳،۳). دیگر دانشگاهها آزمایشگاه

مجازی را برای تشویق یادگیری اکتشافی، بهبود همسانی، و فراهم کردن بازخورد فوری بوجود آوردند. رایانه می تواند راههایی برای ایجاد کتاب های درسی و تعامل محتوا فراهم کند، رسانه های جدید را برای انتقال محتوا همچون صدا و ویدئو بکار گیرد، و به یادگیرندگان در طول مسیر یادگیریشان کنترل بیشتری فراهم کند. وب سایت ها با اطلاعات حرفه ای، شبیه سازیها و جدیدترین اطلاعات از متخصصان راه دیگری برای گسترش و غنی ساختن محتوای دوه هستند. اجزای آنلاین همچنین راهی برای برانگیختن و به روز نگهداشتن دانش آموزان بوسیله آزمونهای زماندار که بازخورد فوری را فراهم می - کند، تاریخ های یادآور، مواد آموزشی مرتبط، بازخورد فوری، انعطاف پذیری، فعالیت های هدف محور، و تعامل هستند. کرس و دوییت (۲۰۰۳) همچنین دریافتند دانش - دانش آموزانی که در کلاسهای رو در رو حضور دارند به احتمال بیشتری دوره را به پایان می رسانند.

۲- نتایج بهبود یافته

بسیاری از محققان میزان موفقیت برابری را در دوره های ترکیبی در مقایسه با دوره های سنتی یا کاملاً آنلاین مشاهده کردند. بویل ۶، بردلی ۷، چاک، جونز، و پیکارد ۱۰ (۲۰۰۳) میزان قبولی بیشتر و ارزشابی های مثبت تری را از دانش آموزان گزارش کردند. اوتول و اسلام ۱۱ (۲۰۰۸) عملکرد بهبود یافته تری را روی آزمونکها گزارش کرده اند. وینگارد (۲۰۰۸). نیز میزان موفقیت بیشتر، تأثیر مثبت تر روی نمرات نهایی دانش آموزان را گزارش کرده است. در بعضی از مطالعات (بویل، بردلی، چاک، جونز، له، ۲۰۰۲، و پیکارد، ۲۰۰۳) دانش آموزان یادگیری بهبود یافته در محیط ترکیبی را گزارش کردند، بخاطر اینکه آنها به دامنه ی وسیع تری از مواد یادگیری از طریق اینترنت دسترسی داشتند. همچنین در مطالعه ریفل و سیبلی ۱۲ (۲۰۰۳) دانش آموزان موفقیت شان را به تعامل رو در رو منظم، مواد آنلاین که فراهم کننده بازخورد بود، و در دسترس بودن مربی به صورت آنلاین ذکر کردند. کینک (۲۰۰۷) محیط های یادگیری ترکیبی را به عنوان وسیله ای برای ایجاد جوامع یادگیری مشارکتی که در آن افراد می - توانند تجارب زندگی شان را به اشتراک بگذارند در نظر می - گیرد.

۳- راحتی، انعطاف پذیری، و دست یابی افزایش یافته (هزینه فرصتی کاهش یافته)

دانش آموزان و معلمان در دوره های ترکیبی از انعطاف- پذیری بالایی برخوردارند. در حالی که یکی از عوامل اصلی در رشد یادگیری توزیع شده دستیابی به دوره ها محدودیت - های زمانی و مکانی است، یادگیرندگان همچنین از تعامل اجتماعی از کلاس های رو در رو بهره می گیرند. زمان کلاسهای رو در رو نه تنها می تواند برای ایجاد روابط اجتماعی و احساس جمعی بکار رود، بلکه می تواند برای تشویق و برانگیختن دانش آموزان، فراهم کردن بازخود، پرداختن به نگرانی ها و ناکامی ها، و بهبود تعامل بکار رود (وینگارد، ۲۰۰۸). آسگوسرب و گراهام (۲۰۰۳) همچنین عاملیت شخصی یا کنترل یادگیرنده را به عنوان

دلیلی که یادگیرندگان یادگیری ترکیبی را انتخاب می کنند اضافه می کند. محیط های یادگیری ترکیبی به یادگیرندگان گزینه - های بیشتری را دربارهی چگونگی یادگیری و محل یادگیری در اختیار یادگیرندگان قرار می دهد. عاملیت شخصی راهی برای افزایش انگیزهی یادگیرندگان می باشد

۴- اثر بخشی هزینه ها

از دیدگاه موسسه ای، اثر بخشی هزینه نتیجه ی مطلوب یادگیری ترکیبی است. دانشگاه کالیفرنیا تکنولوژی را برای بهبود یادگیری و کاهش هزینه در دورههای مقدماتی بکار برد. در یک دورهی روشهای تحقیق روانشناسی، دانشگاه کالیفرنیا آزمایشگاه رو در رو را با آزمایشگاه مجازی جایگزین کرد که منجر به کاهش هزینه کارکنان و مواد شد در حالی که محتوا را بهبود بخشید و بازخورد فوری را برای دانش جویان فراهم می کرد (مورفی ۲۰۰۳، ۱). مارش، مک فدن، و پرایس ۲ (۲۰۰۳) چهار روش را شناسایی کردند که فناوری ممکن است برای بهبود یادگیری در حالی که همزمان هزینه ها را کاهش می دهد:

. برنامه های مدیریت دوره زمان صرف شده روی تکالیف غیر تحصیلی همچون ضبط کردن، محاسبه کردن، و ذخیره نمرات، کپی کردن، فراهم کردن و تغییر دادن محتوا، و آگهی دادن را کاهش یا حذف می کند.

. ارزیابی خودکار امتحانات، آزمونک ها، و تکالیف .

. معلم خصوصی آنلاین که منجر به زمان آماده - سازی کمتر و فراهم کردن بازخورد خودکار به یادگیرندگان می شود.

. منابع به اشتراک گذاشته شده که منجر به کاهش تلاشها و کارهای اضافی میان اساتید می شود.

۴ دیگر مشوق مالی یادگیری ترکیبی، نیاز برای زیر ساخت کمتر می باشد. محیط های یادگیری ترکیبی روش بالقوهای برای افزایش تعداد یادگیرندگان بدون گسترش تسهیلات می باشد. برنامه ریزی دو دورهی ترکیبی در یک کلاس درس می تواند منجر به ۵۰ تا ۶۷ درصد صرفه جویی در فضا شود (فارل ۲۰۰۴، ۳).

بررسی و تحلیل چالش های یادگیری ترکیبی

محیط های یادگیری ترکیبی خوب طراحی شده مزایای زیادی را برای موسسات، اساتید و یادگیرندگان فراهم می - کند. بر هر حال، با گسترش اقدامات در حال ظهور، چالش - هایی وجود دارد که باید بر آن ها غلبه کرد: ۱- یافتن ترکیب درست ۲- تقاضاهای زمانی افزایش یافته ۳- مشکلات فنی، ۴- موانع موسسه ای (آسگوسرب و گراهام، ۲۰۰۳).

۱- یافتن ترکیب درست

چالش اصلی، یافتن ترکیب مناسب در محیط یادگیری ترکیبی است که از یادگیری غیر همزمان و هم از تعامل کلاسی رو در روی با کیفیت استفاده می کند. یک جنبه ی مهم از یافتن یک ترکیب درست و مناسب طراحی مجدد دوره می باشد. برای طراحی مجدد تمام عناصر یادگیری آنلاین باید با عناصر یادگیری رو در رو تطبیق داده شود (دباغ ۴، ۲۰۰۲). طراحان آموزشی در دانشگاه فلوریدای مرکزی ۵ متوجه اساتیدی شدند که در ابتدا می خواستند تنها تنها یک قسمت از دوره ی ترکیبی شان را طراحی مجدد کنند که نتیجه ی این کار چیزی جز طراحی مجدد نامناسب نخواهد بود. دوره های که دو عنصر متمایز دارد ضرورتاً نمی - توانند به هم مرتبط باشند. دیگر مشکلات تلفیق شبیه به فعالیت هایی در محیط های رو در رو و آنلاین هستند که عناصر آنلاین را بدون کاهش فعالیت های رو در رو که منجر ۶ به کار اضافی برای یک دوره می شود، اضافه می کنند (دباغ ۲۰۰۲). تلفیق بین دو محیط بسیار مهم می باشد بخاطر اینکه یادگیرندگان باید ارتباط فعالیت ها و دلیل منطقی برای یک محیط ترکیبی را ببینند.

آنها باید ساختار دوره، چگونگی ارتباط فعالیت ها، و اینکه فناوری چگونه به این فرایند کمک خواهد کرد را درک کنند. برای پرداختن به چالش های تلفیق و ایجاد یک یادگیری ترکیبی مناسب، مراحل زیر برای طراحی مجدد کل دوره پیشنهاد شده است (ویلت، ۲۰۰۷):

۱. ابتدا، نتایج آموزشی دوره، و اینکه چگونه یادگیرندگان تسلط شان را نشان خواهند داد را شناسایی کنید.

۲. مراحل افزایشی برای رسیدن نتایج و هدف ها برای هر مرحله را شناسایی کنید.

۳. فعالیت ها و تکالیف دوره که دستیابی یادگیرندگان به هدف های دوره را تسهیل می - کند.

۴. کیفیت مناسب را برای هر دو محیط رو در رو و آنلاین را تعیین کنید. چگونگی ارتباط فعالیت های آنلاین با زمان کلاس رو در رو را طرح کنید.

۵. با پیروی از مراحل فوق مربیان و اساتید ممکن است به ترکیب مناسب برسند بخاطر اینکه یادگیری در هر دو محیط تلفیق شده است.

۲ تقاضاهای زمانی افزایش یافته

بارها، توسعه دهندگان محیط های ترکیبی، مربیان و طراحان آموزشی، تجربه ی نامتناسبی را در هر کدام از محیط های رو در رو یا آنلاین داشتند. یک برنامه ی توسعه ی گسترش مربی یا استاد برای کمک به کار مربی از طریق فرایند طراحی مجدد و یادگیری مهارت های جدید برای محیط آنلاین، بسیار توصیه شده است. این برنامه باید شامل دستیابی به طراحان آموزشی

، بهترین الگوهای اجرا، و مشارکت با افراد با تجربه در یادگیری ترکیبی می باشند. این برنامه همچنین باید شامل شیوه آموزشی آنلاین برای تسهیل تعامل، مدیریت انتظارات یادگیرنده، و موضوعات آنلاین، همچنین کمک به مربیان برای بدست آوردن مهارت های فنی مورد نیاز آنها باشند، این برنامه ها غالباً منجر به تغییر فلسفه ی پداگوژیکی اساتید می شود(لوس و همکاران ۲۰۰۶، ۲۶). بسیاری از اساتید افزایش زمان مورد نیاز برای ارائه یک دوره ترکیبی را گزارش دادند. افزایش در زمان مرتبط به نیاز برای اضافه شدن تعامل در محیط آنلاین علاوه بر محیط رو در رو است، تعامل در دوره ی بزرگتری گسترش پیدا می کند، و یادگیرندگان بیشتر فعال هستند و از همدیگر کمک می طلبند. دیگر اساتید زمان بیشتری را برای پرداختن به طراحی مجدد گزارش کرد ما تقاضای زمانی برای ارائه ضرورتاً با دوره رو در روی مرسوم یکسان می باشد(دباغ، ۲۰۰۲).

جانسون (۲۰۰۲) برآورد کرد که برای برنامه ریزی و طراحی یک دوره ی یادگیری ترکیبی در مقایسه با دوره ی سنتی به دو تا سه برابر زمان بیشتری نیاز می باشد. وی پیشنهاد کرد که اساتید فعالیت های توسعه ای خودشان را در ابتدای ترم تحصیلی انجام دهند. به علاوه جانسون افزایشی را در مقدار تعامل یادگیرنده- استاد در غالب یادگیری الکترونیکی مشاهده کرد. او به این نتیجه رسید که یادگیرندگان در هدفهای یادگیری بیشتر درگیر بودند و غالباً با استاد تعامل داشتند. چنین تعاملاتی شامل مشورت دربارهی کمک فنی، سوالاتی دربارهی وضعیت نمرات، و تقاضاهایی برای روشن ساختن یا اطمینان سازی مجدد درباره تکلیف.

۳- مشکلات فنی

به منظور کار کردن و بهره مند شدن از محیط های یادگیری ترکیبی، یادگیرندگان باید با فناوری احساس راحتی کنند. به طور قابل توجه ای با تحقیقی روی متغیر- های یادگیری خود تنظیمی ۲۷ مشخص شد که خودکارآمدی رایانه ای پیش بینی کننده موفقیت تحصیلی در دوره های ترکیبی نبود همچنین دانشگاه ویسکانسین ۲۸ دریافت که تکنولوژی مانع بزرگی برای یادگیرندگان و اغلب مشکلاتی که در آغاز دوره افتاد نبود(لینچ و دمبو ۲۰۰۴، ۲۹). مطالعات دیگری دریافتند که یادگیرندگان سواد رایانه ای کمتری از حد انتظار داشتند، آن ها برای گردش در اینترنت برای سرگرمی و نه برای کار دوره مهارت نداشتند(لوین و ویک ۲۰۰۷، ۳۰). به منظور غلبه کردن بر چالش های تکنولوژی، یادگیرندگان نیاز به حمایت فنی برای افزایش سطح راحتی شان می باشند. یکی از پیشنهادات برای غلبه کردن به این مشکل، تشکیل جلسه ای در آغاز یک دوره یا قبل از اولین جلسه ی آنلاین برای آشنا کردن یادگیرندگان با ابزارهای بکار گرفته شده در دوره می باشد(بانک ۲۰۰۲، ۳۱). پیشنهاد دیگر، آموزش مهارتهای فناوری در زمینه یک کار خاص می باشد(ویلت، ۲۰۰۲). برای مثال اگر مباحث الکترونیکی استفاده

خواهد شد، بحث ابتدایی را برای آماده ساختن یادگیرندگان بوجود آورید. همچنین فهرست سوالات رایج ۳۲، و پیشنهادات مشکل گشایی ۳۳، پیشنهاد شده بودند.

دسترسی یادگیرندگان به فناوری موضوع دیگری در دوره های ترکیبی است. ویلت (۲۰۰۷) دریافت ۲۰ درصد از دانشجویانش از رایانه های مدرسه و کتابخانه های عمومی برای دستیابی به دوره های استفاده می کردند. اغلب این دانش آموزان با دیوارهای آتش ۳۴ مواجه شده بودند که مانع از دستیابی آنها به جنبه های مشخصی از دوره می شد.

همچنین مربی یا آموزشدهنده باید با فناوری راحت باشد و قادر به حمایت یادگیرندگان باشد و بتواند بطور موفقیت آمیزی دوره های ترکیبی شان را ارائه دهند. مربیان باید مهارت های تکنولوژی را از طریق یک دوره ی کارموزی بدست بیاورند زمانی که آنها دوره شان را بازطراحی می کنند. به علاوه از طراحان آموزشی حمایت شود. مربیان باید برای آشنایی بیشتر با فناوری و مدیریت راحت تر دوره های آنلاین شان تشویق شده باشند.

۴- موانع موسسه ای

مانع دیگر برای یادگیری ترکیبی حمایت از مدیریت موسسه ای است. مدیریت باید سیاست موسسه ای همچون تعریف واحد از یادگیری ترکیبی، چگونگی تطبیق آن با هدفهای موسسه ای، موضوعات قانونی همچون حق انتشار و مالکیت فکری، و ارزیابی از برنامه ها فراهم کند.

موسسه باید همچنین تعهد مالی را برای فراهم کردن زیرساخت و حمایت فنی برای هر دو گروه یادگیرندگان و مربیان بوجود آورد. همچنین مدیریت و حمایت باید در سطح دانشکده و موسسه برای پرداختن به نقش های در حال تغییر در محیط ترکیبی فراهم شده باشد. مشارکت در یادگیری ترکیبی نیاز ارائه پاداش، نگهداری، و سیاست های ارتقایی است (رابینسون، ۲۰۰۴). بنابر نظرات و گزارشات بدست آمده از مدیران، آنها تجربه ای مزایای یادگیری ترکیبی نداشتند. تعدادی از مربیان دریافتند در حال نزاع با موسسه هستند و متوجه شدند که آنها از حمایت سرپرستانشان برخوردار نیستند. برای مثال، بسیاری از مدیران معتقد بود برای یادگیری ترکیبی به زمان کمتری نیاز می باشد و مربیان نباید در گرفتن اضافه کار تردیدی داشته باشند. این اتفاق مایه تاسف بود بخاطر اینکه حمایت مدیر برای موفقیت محیط های یادگیری ترکیبی عامل اساسی به شمار می رود (برسین و همکاران، ۲۰۰۳). مطالعه جامعی که توسط برسین و همکارانش (۲۰۰۳) انجام شد، نشان می دهد که حمایت و درگیری مدیران رده بالا در یک موسسه برای موفقیت آن ضروری بود، بخاطر اینکه مدیران تأثیر بسیار مهمی روی فرهنگ یک سازمان دارند.

بعضی دیگر از این چالش ها شامل موارد زیر می باشند: الف - چگونگی تلفیق هماهنگ نظام های ارائه گوناگون، راهبردهای آموزشی، و رسانه برای تأثیر گذاری بیشتر از هر دو نظامهای رو در رو ب- چگونگی بهبود توانایی های خودگردانی یادگیرندگان ۳۶ در محیط یادگیری ترکیبی ج- چگونگی حمایت و آموزش یادگیری آنلاین و مهارتهای فناوری. د- چگونگی محلی کردن یادگیری ترکیبی و در نظر گرفتن نیازهای مخاطبان محلی. و ه- چگونگی نگهداشتن توازن بین نوآوری و کارآمدی. کارآمدی موضوع اصلی در طراحی و اجرای یادگیری ترکیبی است، بخصوص با توجه به زمان و تلاش مربی و یادگیرندگان. حضور اجتماعی مربیان و فعال بودن آنها عامل مهمی در موفقیت کلاس های درس سنتی، آموزش آنلاین، و یادگیری ترکیبی است (گراهام، ۲۰۰۶).

نقش یادگیری ترکیبی در بروز میزان خلاقیت یادگیرندگان

هر فرد برای رویارویی با تغییرات دنیای مدرن باید به طور مداوم در حال یادگیری و بازآموزی باشد. این ویژگی در عصر حاضر موجب شده است تا به طور مداوم بر درخواست آموزش و فرصت برای یادگیری افزوده شود. میزان موفقیت هر جامعه نیز وابسته به توان دانش پژوهانی است که درگیر فرایند یادگیری همیشگی هستند. نظام آموزشی در این فرایند به عنوان مهم ترین رکن هدایت کننده به سمت این جامعه اطلاعاتی و تشکیل سرمایه انسانی مناسب، دارای مهم ترین نقش می باشد.

آموزش مجازی و آموزش های مبتنی بر فناوری نوین اینترنت، با تغییرات بنیادینی که در مفاهیم آموزش سنتی ایجاد کرده است، توانسته است بسیاری از ناکارآمدی های سیستم های سنتی آموزشی را رفع کرده و دگرگونی های اساسی را در آموزش به وجود آورد. جایگزین کردن مفهوم سیستم آموزش مجازی به جای آموزش سنتی و ترکیب آن ها با هم در حال حاضر، یکی از نویددهنده ترین و روبه رشدترین دستاوردهای پیشرفت فاوا می باشد.

همان طور که می دانیم امروزه در نظام آموزشی کشور ما به طور اعم و در آموزش و پرورش و مدارس به طور اخص برنامه های درسی به صورتی طراحی می گردد که فراگیر یک نقش منفعل و صرفاً پذیرا را بر عهده دارد. اما دنیای امروز دنیای سرعت و تغییرات مداوم است و انسان هایی در این میدان برنده اند که از ارابه سرعت عقب نمانند. در چنین دنیایی که صنعت و دانش امروز با سرعت بسیار سریع در حال پیشرفت است و با صنعت و دانش روز قبل و حتی ساعت قبل تفاوت قابل ملاحظه ای دارد محصور نمودن یادگیرنده پرانرژی و پویا با آمال و آرزوهای متعالی در

چارچوب کلاس های درس سنتی و ارائه مطالب کهنه و قدیمی که گاه به اندازه عمر یادگیرنده از تولید آن ها می گذرد و اجبار ماندن در محیطی که معلم تنها فرمانروای آن است در حقیقت به صلابه مرگ بردن انگیزه و تحرک دانش آموزان است. اینجاست که طراحی یک برنامه درسی مجازی و دوره های یادگیری الکترونیکی به مدد می آیند و راهکارهای متعددی را برای اصلاح و تحول برنامه درسی ارائه می دهند. که برخی از این راهکارها عبارتند از: ارتقای سریع و مؤثر سطح دانش مورد نیاز دانش آموزان متناسب با نوع فعالیت آن ها، سهولت دسترسی به منابع متعدد و مختلف آموزشی، امکان دسترسی فراگیر به منابع آموزشی به ۲۴/۷ (هفت روز در هفته و ۲۴ ساعته)، گسترش آموزش برای همه، با هزینه بسیار کمتر، کاهش زمان و هزینه رفت و آمد دانش آموزان، امکان ثبت و ضبط فعالیت ها و برنامه های آموزشی و پیگیری مستمر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، اجازه تهیه و آماده سازی و ارائه مدل های مختلف آموزشی توسط معلمان، خودکار بودن دانش آموزان و پرورش همه جانبه استعداد های دانش آموزان و دانشجویان. اما همان طور که در بالا اشاره شد طراحی برنامه های درسی الکترونیکی صرف نیز محدودیت هایی دارند و نمی توان یک برنامه درسی صرفاً مجازی را به کار گرفت که به طور کامل بتواند موفقیت آمیز باشد بعضی از این محدودیت های یادگیری الکترونیکی صرف عبارتند از: محدودیت دسترسی همه دانش آموزان در بهره برداری و دسترسی به رایانه و خدمات جانبی آن، محدودیت اعمال مدیریت و نظارت بر منابع آموزشی و هدایت نظام یافته آن ها، محروم ماندن فراگیران در بهره مندی از روابط اخلاقی و تربیتی بین معلمان و دانش آموزان و کم بودن پهنای باند در ارسال چند رسانه مطالب آموزشی. لذا با توجه با این اوصاف می توان نتیجه گرفت که بهره گیری از یک رویکرد یادگیری ترکیبی که به وسیله آن بتوان از مزایای هر دو نوع آموزش سنتی و یادگیری الکترونیکی استفاده کرد در طراحی نظام برنامه درسی می تواند مفید و اثر بخش واقع شود (علی آبادی و خسروی ، ۱۳۸۷)

بحث و نتیجه گیری

همان طور که اشاره شد امروزه آموزش های سنتی به دلایل مختلف برای رفع نیازهای آموزشی نظام تعلیم و تربیت کشور کافی نیست و از طرف دیگر آموزش های الکترونیکی صرف نیز دارای محدودیت های خاص خود می باشند و نمی توانند به طور کامل جایگزین آموزش های سنتی شوند لذا از آنجایی که با رویکرد یادگیری ترکیبی می توان از مزیت های هر دو نوع آموزش (سنتی و الکترونیکی) بهره برد، استفاده از رویکرد یادگیری ترکیبی برای اثربخشی هر

چه بیشتر نظام تعلیم و تربیت کشور امری ضروری به نظر می‌رسد و این امر موجب ایجاد خلاقیت و . امید است که این امر مورد توجه دست اندرکاران نظام تعلیم و تربیت کشورمان واقع شود و شاهد تحولی عظیم در نظام تعلیم و تربیت کشورمان باشیم.

به طور خلاصه آنچه را که این مقاله در توصیف و بیان یادگیری ترکیبی عنوان می‌کند ارایه یک شیوه یا متد چند گانه برای رسیدن به اهداف و استراتژیها و افزایش خلاقیت یادگیرندگان.

مزایای یادگیری ترکیبی ذکر شده در این مقاله همچون پداگوژی موثرتر، نتایج بهبود یافته، راحتی، انعطاف پذیری، و دستیابی (هزینه فرصتی کاهش یافته) و اثر بخشی هزینه ها و فرصت هایی که با ارائه و طراحی این نوع یادگیری برای یادگیرندگان و معلمان بوجود می‌آید می‌تواند تضمین مناسبی برای سیاستگذاران و مجریان آموزش و یادگیری باشد. چالش های مطرح شده در این مقاله همچون تلفیق و طراحی مناسب، تقاضاهای زمانی افزایش یافته، مشکلات فنی و موانع موسسه ای می‌تواند فرصتی را فراهم کند تا برای آنها راهکارهای مناسب در نظر گرفته شود. همچنین باید به این نکته اشاره شود که تنها ترکیب محض و بدون تدبیر فناوری های اطاعاتی و ارتباطی با محیط ها آموزشی و یادگیری مرسوم و سنتی نمی‌تواند یادگیری با کیفیت را به ارمغان آورد و باید برای ایجاد و گسترش یادگیری ترکیبی عوامل و عناصر مختلف همچون موسسه ای، پداگژیکی، تکنولوژیکی، طراحی، ارزیابی و مدیریت در ارتباط با یکدیگر در نظر گرفته شود. به منظور ایجاد ترکیب درست و توسعه آموزش یادهی و یادگیری، همه عوامل باید در نظر گرفته شوند. این عوامل شامل مسئله یا هدف اقتصادی، ویژگی های یادگیرندگان، ویژگی - های محتوا، و موضوعات تکنولوژی می‌باشد. طراحی و تدوین نقشه و برنامه ای مشخص و همچنین ایجاد دوره های کارآموزی برای مربیان و یادگیرندگان می‌تواند برای جلوگیری از طولانی تر شدن دوره های زمانی یادگیری ترکیبی موثر باشد. در بعد پداگوژیکی نیز باید به محتوایی که باید ارائه شود (تحلیل محتوا)، نیازهای یادگیرنده (تجزیه و تحلیل یادگیرندگان)، و هدف های یادگیری (تحلیل هدف ها) توجه شود.

منابع

- احمدی، غلامعلی. (۱۳۸۰). کاربرد روش حل مساله در آموزش علوم، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره یک، صص ۱۲۵-۱۱۵.
- اسلامی، حسین. (۱۳۸۲). ارائه الگویی برای طراحی و اجرای برنامه خواندن انتقادی و بررسی اثر آن بر تفکر انتقادی و نوشتن تحلیلی، رساله دکتری، تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- بابامحمدی، حسن و خلیلی، حسین. (۱۳۸۳). مهارت های تفکر انتقادی دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی سمنان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، دوره چهارم، شماره دوازدهم، صص ۲۹-۲۳.
- بهمنی، فرود، یوسفی، علیرضا، نعمت بخش، مهدی، چنگیز، طاهره و مردانی، محمد (۱۳۸۴). مهارت های تفکر انتقادی دانشجویان علوم پایه دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، دوره پنجم، شماره دوم، صص ۴۵-۴۱.
- شعبانی، حسن. (۱۳۷۸). تاثیر روش حل مساله بصورت کارگروهی بر تفکر انتقادی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه چهارم ابتدایی، رساله دکتری، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- شعبانی، حسن. (۱۳۸۲). روش تدریس پیشرفته، تهران.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۰). روانشناسی تربیتی، تهران: آگاه.
- میرز، چت. (۱۳۷۴). آموزش تفکر انتقادی، ترجمه خدایار ابیلی، تهران: سمت.
- فتحی آذر، اسکندر. (۱۳۸۲). روشها و فنون تدریس، تبریز: انتشارات دانشگاه تبریز.
- Baumberger-Henry, RN. (2005). Cooperative learning and case study: does the combination improve students. Nurse Education Today, vol(25) Issue(3) pp.238-246.
 - Beyer, Barry, K. (1985). Critical thinking. Social Education, April, pp.270-276.
 - Curtis j.B. and Stevenson, S. (1998). Alternative instructional strategies for creative and critical thinking in the accounting curriculum. Journal of Accounting Education, 16, 2, 261-293.
 - Dam. G.T. and Voloman. M. (2004). Critical thinking as a citizenship competence: teaching strategies. Learning and Instruction, 14, 359-379.
 - Dennick, R.G, Exley. k. (1998). Teaching and learning in groups and teams. Biochemical Education, 26, 111-115.
 - Dochy. F. and Segers, M., Bossche, P. Gijbels. D. (2003) Effects of problem-based learning: a meta- analysis. Learning and Instruction, 13, 553-563.
 - Ennis, R.C. (1991). Discrete thinking skills in two teachers, physical Education classes. The Elementary School journal, 91, 473-486.
 - Facione, P.A. (1990). The California Critical Thinking Dispositions Inventory. Millbra. Calif: California Academic Press.

- Garside,C.(1996).Look who,s talking:A comparison of lecture and group discussion teaching strategies in devoloping critical thinking strategies. *Comunication Education*,45,pp.212-227.
- Halpern. D.F.(1998). Teaching critical thining for transfer across domains,*American Psychologist*,53,449-455.
- Hartman.H.,and Sternberg. R.J.(1993).A broad bases for improving thinking . *Instructional Scince*,21,401-425.
- Karabenick,S. and Collins-Eaglin, J.(1996).Relation of perceived instructinal goals and incentives to college student's use of learning strategies. *The Journal of Experimental Education*, 65,331-341.
- Kurfiss,j.G(1988). Critical thinking: theory, research, practice, and possiblilities.washington,D.C:Assocation for the Study of Higher Education.
- Magnussen,L.Inshida,D.and Itono,J.(2000). The use of inquiry based learning. *J.of Nursing Education*,39,8,pp.360-364.
- Norris,S.D.(1983).Synthesis of research on critical thinking.*Educational Leadership* ,۴۲(۴),۴۰-۴۵.
- Paul R.C.(1992).Critical thinking: what every person needs to survive in a rapidly chaging world. Santa Rosa, CA: Foundation for critical thinking.
- Ristow,R.S.(1988).The teaching of thinking skills:Does it improve creativity. *Gifted Child Today*,11(2),pp44-46.
- Tynjala,P.(1998).Traditional studing for examination versus constructivist learning tasks.*Studies in Higher Education*,21,pp185-200.
- Walsh,D.and Pual,R.(1988).The goal of critical thinking:from educational ideal to educational reality.Washington,D.C.:American Federation of Teachers.
- Yeh,M-L. and Shen,H-H. (2004). Effects of educational program with ... in improving critical thinking. *International J. of Nurssing Studyies*,Article Inpress.
- Young Blood and Beitz,(2001). Developing critical thinking with active learning strategies.*Nurse Educatore*, 26(1)pp.39-42.
- Brennan, John and T.Shah, *Managing Quality in Higher Education*. AnInternational Perspective on Institutional Assessment and Change. Buckingham, Open University Press. (2000)
- CHEA, *Introducing the CHEA Almanac of External Quality Review*. (2003)
- Washington DC: Council for Higher Education Accreditation.
- Conference of Heads of Irish Universities (CHIU); A Framework for Quality in Irish Universities (Meeting the Challenge of change) Dublin: CHIV. 2003
- Mason, Jenifer, *Qualitative Researching*, London, Sage. (2000).
- Meade, P; Evaluation of Research and Scholarship Paper presented at (workshop II) the INQAAHE. Biennial Conference, 14 – 17 April, 2003. Dublin, Ireland.
- Lim, D. *Quality Assurance in Higher Education (A Study of Developing Countries)*. Aldershot, U.K: Ashgate Publishing, 2001.
- Global University Network for Innovation (GUNI). *Higher Education in the World*. New York: Palgrave Macmillan. (2008)
- Prisacariu, Anca: *New Perspectives of Quality Assurance in European Higher Education; The 6th International Conference Edu World 2014 “Education Facing Contemporary World Issues”*, 7th - 9th November 2014

- Prisacariu, Anca: New Perspectives of Quality Assurance in European Higher Education; The 6th International Conference Edu World 2014 “Education Facing Contemporary World Issues”, 7th - 9th November 2014
- Wood house, D. Quality Improvement through Quality Audit. Quality in Higher Education g(2): 133-140. 2003.
- World Bank, Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education Washington, D. C: World Bank. 2002.